

בתחלת פרשת תולדות (כה, כז) פירש רש"י "כל זמן שהיו קטנים לא היו ניכרים במעשיהם ואין אדם מרדק בהם מה טיבם, כיון שנעשו בני י"ג שנה, זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לעבודת אלילים". מבואר בדבריו, שבאם היו מדקדים בהם ומכירים מעשיהם קודם שנעשו בני י"ג שנה, יתכן שהיו עומדים על תכונותיהם גם אז. היינו שעל פי פשוטו של מקרא אין קטנות וגדלות תלוי בגיל ("ג שנה), אלא בטבעו וטיבו של כל יחיד, ובאם מדקדים בילד ומכירים במעשיו לפני הגיל הרגיל - הרי הוא נחשב כבר לגדול (בדעה).

והנה, נאמר לעיל (פסוק יד) "והי' הנערה אשר אמר אלי' הטי נא כדך גו' אותה הוכחת לעבדך ליצחק", ורש"י מפרש "ראוי' היא לו שתהא גומלת חסדים". הרי שאליעזר דקדק במעשי' של רבקה והכיר אותה על ידי זה, ואם כן היתה כבר גדולה ("אשה").

שם: שכך נותנים לנמולה זמן שנים עשר חדש לפרנס את עלמה בתכשיטים

בגמרא (כתובות נו, ב) הוכיחו מפסוק זה שכן נהוג. אבל מלשון רש"י "שכך נותנין" (ולא "לפי שנותנין", על דרך פירושו לעיל כד, ב) או "למדנו שנותנין" (כפירוש רש"י בא כא, יב) - משמע שבפשוטו של מקרא זהו דבר ידוע.

החזקוני מביא ראי' ממה שנאמר (אסתר ב, יב) "כדת הנשים י"ב חדש". אבל אין לומר שזהו יסודו של רש"י, שהרי לא ציין לכתוב זה. רש"י אינו מביא מקרא מפורש זה אלא מסתמך על מנהג, שכן פשוט שאין להביא ראי' לכל בתולה ממנהגו של אחשוורוש (ראה תורה תמימה).

כד, טו

ויספר העבד ליצחק את כל הדברים אשר עשה

ויספר העבד: גילה לו נסים שנעשו לו, שקפלה לו הארץ ושזדמנה לו רנקה נמלתו.

אין כוונת רש"י שרבקה נזדמנה לו על ידי תפלתו, שהרי רבקה יצאה מביתה עוד לפני שהתחיל להתפלל. אלא כוונתו, שהיתה לו הצלחה נסית והיא נזדמנה לו ב(אמצע) תפלתו.

כז, טז

ויבאה יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי לו לאשה ויאהבה וינחם יצחק אחרי אמו

הרד"ק כתב: "כן הי' מנהג בימים ההם, להיות אהל לאיש בפני עצמו ולאשה בפני עצמה". והוא מביא ראי' ממה שנאמר (ויצא ל, טז) "אלי תבוא", וכך ממה שנאמר (שם לא, לג) "ויבא לבן באהל יעקב ובאהל לאה".

אבל נראה שרש"י לא סבור כן, אלא שהי' אהל אחד לשניהם. שכן מפירושו בויצא שם (פסוק טו) מוכן שהפירוש של "אלי תבוא" הוא לפי "שלי (של רחל) היתה שכיבת לילה זו", וכן על "באהל יעקב" מפרש רש"י "הוא אהל רחל" (ולא כפי שמפרש הרד"ק כאן, וכן הראב"ע והרמב"ן שם).

וראה גם רש"י וישלח לה, כב ("נטל יעקב מטתו שהיתה נתונה תדיר באהל רחל... ונתנה באהל בלהה").

ומה שפירש רש"י לעיל (לך יב, ח) "בתחילה נטה את אהל אשתו ואחר כך את שלו" - יש לומר שכוונתו לבית מלאכה, וכפירוש רש"י לעיל פסוק כח: "דרך הנשים היתה להיות להן בית לישב בו למלאכתן".

אזור החכמה

האהלה שרה אמו: ויצאה האהלה, והרי היא שרה אמו, כלומר: ונעשית דוגמת שרה אמו. שכל זמן ששרה קיימת הי' נר דלוק מערצ שנת לערצ שנת, ונרכה מלוי' נעיסה, וענן קשור על האהל, ומשמחה פסקו, וכשנאת רבקה חזרו. נראשית רבה.

צריך ביאור:

א. השפתי חכמים מפרש "דהוי לי' לומר ויביאה לאהל שרה אמו. דאהל דבוק הוא לשרה, אבל האהלה דבור באנפי נפשי' הוא". וקשה: מדוע מעתיק רש"י בדיבור המתחיל גם מלת "אמו".

ב. לכאורה הי' לו לפרש שרבקה הוכיחה שהיא "דוגמת שרה אמו" על ידי הליכותי' והנהגותי', ומנין לו שהדבר הוכח באמצעות נסים, ושלושה נסים אלו.

ג. במדרש נמנו שלשת הנסים בסדר הפוך.

ד. מדוע משמיט רש"י את הפרט הרביעי שבמדרש - "דלתות פתוחות לרווחה".

ה. מדוע מציין את המקור לפירושו ("בראשית רבה").

והביאור:

המלים שרש"י מעתיק בדיבור המתחיל מיותרות לכאורה, שהרי הי' יכול לכתוב "ויביאה יצחק אליו ויקח את רבקה ותהי לו לאשה". לכן מפרש רש"י, שמלים אלו הן הקדמה ל"ויקח את רבקה" - בהן נרמזת הסיבה שגרמה ללקיחת רבקה. כלומר: על אף שאליעזר סיפר ליצחק את הנסים שנעשו לו בדרכו (רש"י בפסוק הקודם), עדיין לא השתכנע יצחק לגמרי שרבקה אכן דומה לשרה, ורק לאחר שהביאה "האהלה שרה אמו" השתכנע בכך באופן מוחלט. ועל כרחך, איפוא, שמלים אלו רומזות לנסים גדולים יותר מאלו שסיפר לו אליעזר, ונסים אלו הוכיחו שרבקה דומה לגמרי לשרה.

ועל הסדר:

האהלה - רומז ל"ענן קשור על האהל", כפירוש רש"י על הפסוק (וירא כב, ד) "וירא את המקום מרחוק": "ראה ענן קשור על ההר".

שרה - רומז ל"ברכה מצוי' בעיסה", ככתוב (וירא יח, ו) "וימהר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי גוי' לושי ועשי עוגות" (היינו שאף שאברהם השתדל בעצמו להכין את הבשר עבור אורחיו, השאיר את לישת העיסה עבור שרה, שכן זה שייך אלי' דוקא).

אמו - רומז ל"נר דלוק מערב שבת לערב שבת", שהרי מצות הדלקת נר שבת שייכת בעיקר לאם הבית.

מעכשיו מוכן מה שלא הביא רש"י הפרט הרביעי שבמדרש, "דלתות פתוחות לרווחה", שהרי לענין זה אין רמז בפסוק. וגם: יצחק ידע כבר (מסיפורו של אליעזר) אודות נדיבות לבה של רבקה, ואם כן אין לומר שהעובדה ש"דלתות פתוחות לרווחה" השפיע עליו יותר מאשר סיפורו של אליעזר (ואפילו אם תמצי לומר שהי' בזה חידוש והוספה על הנהגתה כלפי אליעזר - הרי לא הי' בזה נס, שישפיע על יצחק יותר מאשר הנסים ששמע מאליעזר).

אמנם, מנין לו לרש"י שהנרות דלקו "מערב שבת לערב שבת"? והרי יתכן שדלקו מעת לעת בלבד (וכיוצא בזה), שגם זה נס גדול. לכן מציין רש"י שהדברים לקוחים מבראשית רבה, וכך נאמר במדרש שם.

ורש"י מפרט את שלשת הנסים בסדר הפוך מכפי שנרמזו בכתוב, כי בראש וראשונה הוא מונה את הנס שהי' קשור לדבר מצוה (שמזה עיקר ההוכחה שרבקה דומה לשרה בצדקות); אחר כך מונה את הנס שהי' קשור גם הוא לפעולותי' של רבקה (אך לא בקשר למצוה); ולבסוף, מונה את הנס שלא הי' קשור לדבר מצוה ואף לא לפעולותי' של רבקה.

לאור האמור מוכן מה שבמדרש נאמר "הי' נר דלוק מלילי שבת ועד לילי שבת", ואילו רש"י נקט "הי' נר דלוק מערב שבת לערב שבת":

ברש"י עיקר ההדגשה היא על כך שהי' זה נס הקשור לקיום מצוה. לכן נקט "נר דלוק", וכן מדגיש "מערב שבת לערב שבת" - זמן הדלקת הנר. משא"כ במדרש עיקר הדגש הוא על הנס וההפלאה שבדבר, ולכן נקט "נר דלוק", וכן מדגיש "מלילי שבת ועד לילי שבת", שהרי הנס התחיל בליל שבת.

ענינים מופלאים

לפי רש"י כאן נמצא שיצחק נשא את רבקה רק לאחר שראה שנרותי' דלקו מערב שבת לערב שבת (וכן ראה את שאר הנסים).

נמצינו למדים מכך דבר נפלא: רבקה אמנו הדליקה נר שבת עוד לפני החתונה! זאת ועוד: לפי רש"י (תולדות כו, ה) היתה רבקה אז בת שלש שנים בלבד, וכבר אז הדליקה נרות שבת!

ומכאן סמך ויסוד לכך שגם בנות, מגיל שלש שנים ואילך, צריכות להדליק נרות שבת (ויום טוב).

לפי זה, ועל פי המבואר במפרשים ששלשה הנסים שרש"י מזכיר מכוונים כנגד שלש המצוות שניתנו לנשי ובנות ישראל, מוכן הסדר של שלשה הנסים: נר דלוק מערב שבת לערב שבת - כשילדה מגיעה לגיל שלש שנים היא מתחילה להדליק נרות שבת קדש.

ברכה מצוי' בעיסה - כשהיא גודלת ומתחילה לעזור בבית ועוסקת בלישה, היא מקימת מצות חלה.

ענן קשור על האהל - כשהיא גודלת עוד יותר ומתחתנת, היא מקיימת גם מצות טהרת המשפחה (גדה).

כה, איב

ויסוף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה: ותלד לו את זמרן ואת יקשן ואת מרן ואת מדין ואת ישבק ואת שוח

ידועה התמי' בזה: מדוע כשנולדו לאברהם עוד ששה בנים, ארבעים שנה לאחר לידת יצחק, כשהי' בן מאה וארבעים שנה, לא נאמר בכתוב שהי' כאן נס ופלא? והרי מפורש לעיל שלידת יצחק בהיות אברהם בן מאה שנה היתה דבר נסי, כיון שאברהם הי' בגיל שעל פי טבע אינו יכול להוליד: "הלבן מאה שנה יולד" (לך יז, יג); "ואדוני זקן" (וירא יח, יב); "מי מלל לאברהם גו' כי ילדתי בן לזקוני" (וירא כא, ז) - ועד שליצני הדור אמרו שמאבימלך נתעברה שרה (רש"י ריש פרשת תולדות).

(ואפילו אם תמצא לומר שאצל אברהם לא היתה תשות כח עד היותו בן מאה (ראה בביאור לרש"י פסוק ז) - הרי לאחרי זה נאמר (כד, א) "ואברהם זקן בא בימים", היינו שהי' אצלו זקנה שנוסף לאחר זה, ואם כן הרי הולדת בני קטורה בהיותו בן מאה וארבעים היא דבר נסי).

ויש לומר:

הנס של לידת יצחק גרם לישועה ולהצלחה בכל העולם, וכפי שרש"י אומר (וירא כא, ו) "הרבה עקרות נפקדו עמה, הרבה חולים נתרפאו בו ביום, הרבה תפלות נענו עמה, ורב שחוק הי' בעולם".